

ETT NYTT NEUTRALT OCH FÖRENKLAT SKATTESYSTEM FÖR DE ENSKILDA NÄRINGSIDKARNA

1. Inledning

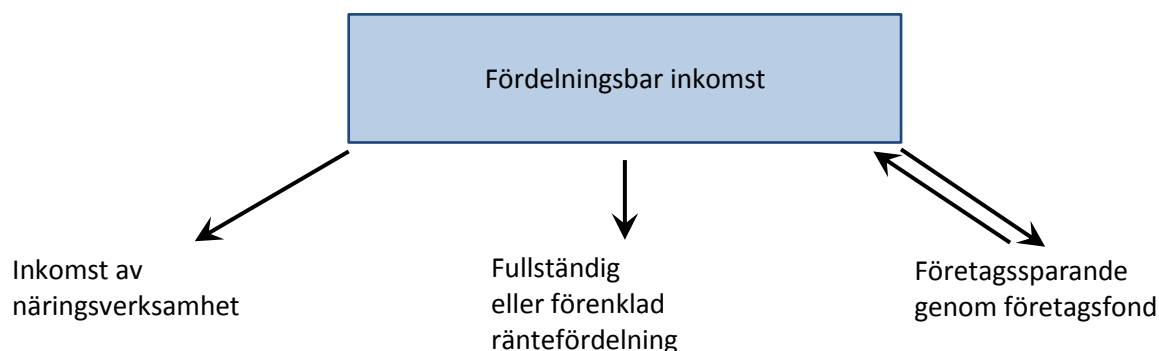
Den 1 oktober 2014 lämnade den s.k. Skatteförenklingsutredningen sitt förslag om förenklad inkomstbeskattning av enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag. Utredningens förslag är enligt skattebyråns uppfattning ett stort steg mot ett förenklat och mer lätthanterligt system som samtidigt behåller de huvuddrag som behövs för att inte äventyra den skattemässiga neutraliteten mellan företagsformerna.

Som namnet på artikeln visar berör den enbart utredningens förslag för enskilda näringsidkare.

2. Ett förenklat neutralt beskattningssystem

Huvudförslaget är ett system som utgår från begreppet fördelningsbar inkomst. Den fördelningsbara inkomsten ska kunna disponeras på tre sätt, beskattas som inkomst av näringsverksamhet, räntefördelas eller sättas av till företagsfond. Genom detta kan huvuddragen i ett neutralt skattesystem upprätthållas och dispositionerna ger i tur och ordning arbetsinkomst, kapitalinkomst och möjlighet att spara vinstmedel i företaget utan slutbeskattning.

Två modeller för att beräkna positiv räntefördelning föreslås, fullständig och förenklad. Vidare föreslås att reglerna om skogskonto, skogsskadekonto, upphovsmannakonto, periodiseringsfond och expansionsfond ska tas bort och ersättas av företagsfond. Endast ersättningsfonden behålls av dagens sex fonder och konton.

Utredningens förslag medför att företagarens valmöjligheter att hantera inkomsten görs parallella vilket innebär att systemet blir mer pedagogiskt och överskådligt samtidigt som förenklingsvinster uppnås genom att dagens instruments beroende av varandra slopas. Idag ökar t.ex. möjligheten till avsättning till periodiseringsfond om räntefördelning sparas etc. och vidare kan fondavsättningar, med ett undantag, aldrig räntefördelas när de återförs till beskattning.

Begreppet fördelningsbar inkomst

Begreppet står för inkomsten av näringsverksamheten före räntefördelning och avsättning till företagsfond. Dessa två dispositioner görs parallellt utan att de påverkar varandra på annat sätt än att de tillsammans inte kan överstiga den fördelningsbara inkomsten. Det som återstår av den fördelningsbara inkomsten förs sedan till inkomst av näringsverksamhet och beskattas där med uttag av både egenavgifter och kommunal och statlig skatt precis som idag. Vinstmedel som räntefördelas

slutbeskattas som inkomst av kapital. När vinstmedel som satts av till företagsfond, antingen frivilligt eller med tvång om kapitalunderlaget inte räcker till, återförs till beskattning förs de till den fördelningsbara inkomsten för att sedan kunna räntefördelas eller bli inkomst av näringsverksamhet.

Inkomst av näringsverksamhet (arbetsinkomst)

Beskattningen och beräkningen av inkomst av näringsverksamhet kommer enligt förslaget att i huvudsak ske enligt dagens regler. Till inkomstslaget hänförs även fortsättningsvis inkomster i samband med sjukdom som grundar sig på förvärvsinkomst på grund av näringsverksamhet, t.ex. sjukpenning baserad på näringsinkomst.¹ Dessa inkomster kan aldrig räntefördelas eller sättas av till företagsfond och ingår därför inte i den fördelningsbara inkomsten.

Även avdrag för egenavgifter och återfört avdrag för egenavgifter, avdrag för pensionssparande och särskild löneskatt på sådant sparande påverkar näringsinkomstens storlek och hänförs därför systematiskt till rutan för inkomst av näringsverksamhet och påverkar därför inte heller den fördelningsbara inkomsten.

Positiv räntefördelning (kapitalinkomst)

För räntefördelning gäller idag att möjligheten till räntefördelning beräknas varje år genom att en räntesats multipliceras med ett kapitalunderlag som bestäms utifrån förhållandena vid årets ingång och som baseras på det beskattade egna nettokapitalet. För att inte urholka möjligheterna till sociala förmåner är den positiva räntefördelningen frivillig och inte utnyttjat belopp kan sparas.²

Utredningen konstaterar att den möjliga räntefördelningen även fortsättningsvis måste beräknas årligen. Förenklingsvinster skulle dock uppkomma om kapitalunderlaget för räntefördelning kunde förenklas genom att ett antal justeringsposter slopas. För att åstadkomma det har utredningen gjort en avvägning mellan de förenklingsvinster som kan uppkomma och en korrekt neutral beskattning.³ Ytterligare förenklingsvinster anser utredningen är möjliga för de allra minsta företagen om räntefördelning kan göras utan beräkning av ett kapitalunderlag. Dessa överväganden medför att utredningen föreslår införandet av såväl fullständig som förenklad positiv räntefördelning. Detta anges också öka neutraliteten jämfört med motsvarande system för beskattning av ägare till fåmansföretag.⁴

Enligt dagens regler ska ett positivt räntefördelningsbelopp jämkas om beskattningsåret är något annat än tolv månader. Detta kan vara fallet när näringsverksamheten är nystartad eller upphört under beskattningsåret. Av förenklings skull föreslås att jämningskravet tas bort. Detta gäller också dagens krav på 50 000 kr i kapitalunderlag för att räntefördelning ska beräknas. Ändringen är en naturlig följd av införandet av räntefördelning utan kapitalunderlag men får också effekt för de som väljer fullständig räntefördelning.⁵

¹ Se 15 kap. 8 § IL.

² Reglerna om räntefördelning finns i 33 kap. IL.

³ Utredningens förslag i denna del behandlas mer utförligt nedan.

⁴ Utredningens förslag i denna del behandlas mer utförligt nedan.

⁵ Förslaget är naturligt eftersom det kan förväntas att vissa av de mindre företagen väljer den fullständiga räntefördelningen för att kunna använda sig av företagsfonden.

Räntenivån vid räntefördelning sänks till statslåneräntan ökad med 4,8 procentenheter i stället för dagens nivå som är statslåneräntan ökad med sex procentenheter. Bakgrunden till detta är att uppnå en nivå som fullt ut finansierar övriga förslag. Utredningen har således av detta skäl valt att ytterligare frångå en beräkning som baseras på en marknadsmässig och riskspeglad ränta. Det är nämligen inte mindre riskfyllt att bedriva enskild näringsverksamhet än aktiebolag, det är snarare tvärtom eftersom näringsidkaren står den ekonomiska risken med hela sin förmögenhet. Sedan är det en annan sak att lönsamheten generellt är låg i företag som verkar i denna företagsform.

Den positiva räntefördelningen ska fortsatt vara frivillig, det gäller såväl vid förenklad som fullständig räntefördelning. Räntefördelning får i båda fallen göras högst med ett belopp som motsvarar den fördelningsbara inkomsten.

Särskilt om fullständig räntefördelning

En utgångspunkt när dagens regler om fullständig räntefördelning ska utformas är att minska dagens två kapitalunderlag med likartad utformning till ett.⁶ Utredningen föreslår därför att även kapitalunderlaget för räntefördelning bestäms utifrån utgående balans. Detta är det enda möjliga då kapitalunderlaget måste inrymma även årets vinst eftersom denna måste kunna sättas av till företagsfond. Vid fullständig räntefördelning är det möjligt att spara räntefördelningsbelopp som inte utnyttjas.

Särskilt om förenklad räntefördelning

En enskild näringsidkare får tillämpa reglerna om förenklad räntefördelning om det egna kapitalet i näringsverksamheten inte är negativt. Utredningen har övervägt om vissa justeringar av kapitalet trots allt måste göras men anser att förenklingskäl väger tungt och talar emot sådana justeringar.

Den förenklade räntefördelningen åstadkoms genom införandet av en schablon kopplad till ett av basbeloppen på likartat sätt som i systemet för aktiva ägare till s.k. fåmansföretag.⁷ Genom detta behöver den enskilde näringsidkaren inte beräkna ett kapitalunderlag. Som en naturlig konsekvens av denna omständighet föreslås att de som tillämpar förenklad räntefördelning inte får utnyttja reglerna om företagsfond, som ju förutsätter beräkning av ett kapitalunderlag.

I systemet för fåmansföretag bestäms gränobeloppet enligt alternativregeln till 2,75 inkomstbasbelopp fördelat på samtliga andelar i företaget. Strävan att av förenklingskäl undvika justeringar av kapitalet i företaget medför att utredningen föreslår ett schablonberäknat räntefördelningsbelopp som bestämts till ett ganska lågt belopp, nämligen högst ett halvt prisbasbelopp.

I det förenklade systemet finns inte möjlighet att spara outnyttjad räntefördelning. Detta eftersom utredningen anser att en sådan möjlighet skulle komplicera systemet på ett icke önskvärt sätt. Inte heller får outnyttjad förenklad räntefördelning föras över till systemet med fullständig räntefördelning när övergång sker. Eftersom uppgifter om sparad räntefördelning i det nya systemet årligen ska fastställas av Skatteverket och därmed förtryckas i deklarationsunderlagen borde sparandemöjligheten enligt skattebyråns uppfattning gälla även förenklad räntefördelning.

⁶ Idag beräknas för varje år räntefördelningens kapitalunderlag utifrån ingående balans medan expansionsfondens beräknas utifrån utgående balans.

⁷ Se 57 kap. 11 § IL.

Det kan dock noteras att sparade räntefördelningsbelopp från det tidigare systemet även kan användas av den som tillämpar reglerna om förenklad räntefördelning trots att dessa inte ska få spara något nytt (förenklad) räntefördelningsbelopp. Vid en övergång från reglerna om fullständig till förenklad räntefördelning får sparade räntefördelningsbelopp behållas. Eftersom sparad räntefördelning enligt förslaget ska fastställas och förtryckas i deklarationen leder en sådan ordning, enligt utredningens bedömning, inte till ett krångligt och svårhanterligt system för företagen.

Skuldallokering och negativ räntefördelning

För att förhindra att räntor hänförliga till privata lån dras av i näringsverksamheten finns idag regler om negativ räntefördelning. Till dessa regler knyts särskilt de komplicerade reglerna om övergångspost, underskott och särskild post. Utredningen konstaterar att om reglerna för räntefördelning i grunden ska kunna förenklas måste reglerna om negativ räntefördelning förenklas eller slopas och gör sedan bedömningen att det är mycket svårt att förenkla reglerna om negativ räntefördelning.

Utgångspunkten för utredningens övervägande är sedan att privata skulder inte får bokföras i näringsverksamheten och att de flesta följer gällande redovisningsrätt. Den statistik som finns visar dessutom att reglerna om negativ räntefördelning tillämpas ganska lite i förhållande till reglerna om positiv räntefördelning. Utredningens analys av effekterna att bokföra privata skulder i näringsverksamheten visar vidare att till den del ett kapitalunderlag är positivt talar skatteeffekterna entydigt för att skulder överhuvudtaget inte ska bokföras i näringsverksamheten.⁸ Till den del kapitalunderlaget är negativt uppkommer inte denna effekt vilket talar för att privata skulder ska föras till näringsverksamheten. Således uppkommer olika skatteeffekter både genom utbokning och inbokning av skulder från och till näringsverksamheten. Några särskilda skatterättsliga regler som motverkar skatteplanering genom att skulder i näringsverksamheten förs ut ur näringsverksamheten i syfte att erhålla positiv räntefördelning finns inte.

Med hänsyn till förenklingsaspekter och med beaktande av det ovan anförda föreslår utredningen att reglerna om negativ räntefördelning slopas. För att ytterligare försvåra möjligheterna att hänföra skulder till fel sektor föreslås införandet av en utförlig skatterättslig reglering av vilka skulder som ska räknas till näringsverksamheten. Utredningen anför att den ökade preciseringen av till vilket inkomstslag en skuld ska hänföra sig minskar möjligheterna till en felaktig redovisning.

Enligt den nya lagregleringen ska till näringsverksamhetens skulder räknas leverantörsskulder, låneskulder, förskott från kunder och liknande skulder, skatteskulder som är hänförliga till näringsverksamheten, avsättningar till framtida utgifter till den del avdrag har gjorts vid beskattningen, och övriga skulder som uppkommit i näringsverksamheten.

Genom slopandet av negativ räntefördelning behövs inte den särskilda posten som därför slopas. Även övergångsposten slopas.

⁸ En skuld sänker nämligen kapitalunderlaget för räntefördelning vilket i sin tur resulterar i lägre räntefördelning. Skuldräntan kan sedan jämföras med den positiva räntefördelningsräntan och effekt uppkommer i form av skillnaden mellan dessa båda. Då räntefördelningsräntan i regel är högre än skuldräntorna blir effekten den angivna.

Slopandet av den negativa räntefördelningen är ett bra förslag som förutom förenklingsvinster i sig dessutom ger möjlighet att förenkla kapitalunderlagen för räntefördelning och företagsfond.

Företagsfond (företagssparande)

Det finns idag flera reserveringsmöjligheter för den enskilde näringsidkaren. Utredningen anser att förekomsten av dessa olika möjligheter är komplicerande och administrativt betungande och föreslår därför att endast ersättningsfonden med dess särskilda förutsättningar ska få vara kvar.

Det är naturligt att reglerna om periodiseringsfond och expansionsfond ersätts av företagsfond nu när systemet ska reformeras. För reglerna om skogskonto, skogsskadekonto och upphovsmannakonto är frågan inte lika lätt eftersom samtliga tre konton tillkommit för näringsverksamheter som utmärks av oregelbundna större intäkter. Det gör det ganska svårt att inordna dem i ett mer generellt system.

Skogsbruket har en omloppscykel, som skiljer sig från övriga branscher, med en tidsperiod om 80 - 100 år från plantering till avverkning. Syftet med dagens regler om skogskonto är dels att ge skogsägaren en möjlighet att fördela skogsintäkterna mellan olika beskattningsår och därigenom få en jämnare beskattning dels att möjliggöra avräkning av senare års kostnader för skogsvårdsåtgärder mot tidigare influtna skogsintäkter. Grunden för skyldigheten att återbeskoga är ju den tidigare avverkningen.⁹

I samband med 1990 års skattereform diskuterades reglerna som behölls med motiveringen att med dessa regler sköts skogen rationellt och avverkningarna hålls uppe.¹⁰ När det gäller införlivandet av skogskonto och skogsskadekonto i företagsfonden redovisar utredningen ingen konsekvensanalys av effekterna för skogsbruket mer än att det av konsekvensberäkningarna i kapitel 13 kan läsas ut att ganska många av skogsbrukarna förväntas slå i taket, dvs. de nuvarande avsättningarna överstiger de maximala avsättningsmöjligheterna till företagsfond. Inte minst den stora branden i Västmanland och de tidigare stormarna Per och Gudrun visar på behovet av särskilda regler.

Utredningens förslag i denna del innebär att avverkningar i framtiden riskerar att bli skattemässigt drivna istället för att ske på det långsiktigt lämpligaste sättet. Vidare riskerar den som efter en naturkatastrof får en större extraordinär inkomst, t.ex. en försäkringsersättning, att få en mycket hög beskattning utan att kunna parera denna på det sätt som är möjligt idag. Detta blir framförallt effekten för de som övertar fastigheter vid generationsskiften.

Förslaget att inte införa dagens avdragsnivå på 60 % för skogsintäkter i form av upplåtande av avverkningsrätter när reglerna om skogskonto integreras i systemet med företagsfond ger vidare incitament att avverka själv, vilket ur samhällelig synvinkel inte är bra. Dagens grundläggande syfte att möjliggöra en avräkning av senare års kostnader för skogsvårdsåtgärder mot tidigare influtna skogslikvider begränsas dessutom om utredningens förslag genomförs.

Skälet för förekomsten av upphovsmannakonto är att upphovsmän enligt lagen om upphovsrätt till litterära eller konstnärliga verk ofta har ojämna intäkter över åren och idag får hundra procent av

⁹ De flesta skogsbrukare tillämpar reglerna om förenklat årsbokslut och kan därmed inte yrka avdrag för framtida återväxtåtgärder, se RÅ 2010 ref. 32. Det är inte rimligt att ge skatteincitament för att de ska byta till de allmänna reglerna respektive de kommande K2- eller K3-reglerna.

¹⁰ Se prop. 1989/90:110 s. 581.

upphovsmannaintäkterna sätts in på ett konto och tas ut under en sexårsperiod. Genom utredningens förslag sänks avsättningsnivån till 40 % vilket är en stor förändring. I betänkandet finns varken uppgifter om storleken och frekvensen av avsättningar till upphovsmannakonto. Inte heller har konsekvenserna av den lägre avsättningsnivån övervägts i utredningsarbetet.

Då syftet med företagsfonden är att endast vinstmedel som behålls i företaget ska omfattas föreslås att den nya fonden ska bygga på den teknik som används för dagens expansionsfond med ett kapitalunderlag. Namnet på fonden, företagsfond, har valts för att tydligt visa att de vinstmedel som avsatts inte ska kunna tas ut för privat konsumtion. Ett annat syfte bakom företagsfonden är att de kvarhållna vinstmedlen ska kunna användas i näringsverksamheten. Det har gjort att utredningen valt bort tekniken med krav på insättning på ett bankkonto. Det är därför vinstmedel som har täckning av ett kapitalunderlag som får sättas av till företagsfond.

Dagens skilda ordning med räntebeläggning av periodiseringsfonder för juridiska personer och ingen sådan för enskilda näringsidkare motiveras av förenklingskäl för sistnämnda grupp som utgörs av de minsta företagen i landet.

Utredningen föreslår trots detta införandet av en räntebeläggning av företagsfonden. Denna utformas som en schablonintäkt i likhet med vad som idag gäller för de juridiska personernas avsättningar till periodiseringsfond. En skattskyldig som har gjort avdrag för avsättning till företagsfond ska således ta upp en intäkt beräknad genom att 72 procent av statslåneräntan vid utgången av november månad året närmast före det kalenderår under vilket beskattningsåret går ut multipliceras med summan av avsättningen till företagsfond vid beskattningsårets ingång.

Utredningen har valt att lägga fram en generell avsättningsnivå på 40 %. Utredningen anser dock att en möjlighet till högre avsättning bör finnas för extraordinära händelser som stormfällning, brand och insektsangrepp om de medför att en betydande del av ett skogsinnehav måste avverkas i förtid. Då utredningen inte har anledning att ifrågasätta de överväganden som gjordes när nivåerna för avsättning vid skogsskador bestämdes föreslås att de näringsidkare som måste avverka skog i förtid enligt ovan på sådana intäkter ska få göra avsättning med 80 procent av skogsintäkt på grund av upplåtelse av avverkningsrätt och 50 procent av skogsintäkt för avyttring och uttag av skogsprodukter.

Taket på 40 % för avsättningsnivån, som kan jämföras med dagens 100 % för expansionsfond försämrar reglerna eftersom företagssparande inte kan ske för hela vinsten. I fortsättningen tvingas man alltid slutbeskatta 60 % av årets vinst (som inkomst av näringsverksamhet eller som inkomst av kapital genom räntefördelning). Detta är inte bra enligt skattebyråns uppfattning. Vidare försämras möjligheten att kvitta överskott mot underskott ett senare år, detta är givetvis inte heller bra.

Det gemensamma kapitalunderlaget för fullständig räntefördelning och företagsfond

Enligt dagens regler för räntefördelning beräknas kapitalunderlaget med utgångspunkt i skillnaden mellan tillgångar och skulder värderade till skattemässigt värde. Utgångspunkten för beräkningen är

därmed det egna kapitalet i verksamheten upptaget till skattemässigt värde. Beloppet justeras idag med upp till sexton poster.¹¹

Ett stort antal av dessa poster föreslås nu tas bort. Kvar blir 1) inte varaktiga kapitaltillskott, 2) bokförda skatter och avgifter, 3) avsättningar till ersättningsfond, 4) avsättningar för framtida utgifter, 5) bokförda tillgångar som skattemässigt inte räknas till näringsverksamheten, 6) bokförda skulder som skattemässigt inte räknas till näringsverksamheten, 7) bokfört värde på näringsfastigheter och 8) skattemässigt värde på näringsfastigheter.¹²

Förslaget innebär att såväl ökande som minskande poster tas bort. De föreslagna åtgärderna leder till ett sänkt räntefördelningsunderlag på ca 175 - 180 miljarder kr. Detta kan, enligt utredningen, innebära en avsevärd försämring för de enskilda näringsidkare som brukar utnyttja räntefördelningen fullt ut medan andra påverkas i mindre grad. Den statistik som finns visar att näringsfastigheterna utgör den största kategorin tillgångar i underlaget med en andel på nästan 60 procent. Den slojade sparade räntefördelningen i kapitalunderlaget härstammar således till klart övervägande del från verksamheter med innehav av näringsfastigheter.¹³

Mot denna bakgrund föreslår utredningen att taxeringsvärdet vid beräkningen av alternativregeln för näringsfastigheter flyttas fram från 1993 till 2010. Utredningen noterar också att de flesta redan idag tillämpar schablonreglerna vid tillämpning av fastighetsvärdet i räntefördelningen.

För fastigheter som förvärvats genom oneröst fång före den 1 januari 1991 får istället för det skattemässiga värdet användas en andel av 2010 års taxeringsvärde (se nedan). Om värdeminskingsavdrag m.m. vid någon av 1999 – 2010 års taxeringar uppgår till minst 10 procent av det schablonmässigt beräknade värdet ska detta minskas med värdeminskingsavdrag m.m. för varje sådant år. Vid benefika förvärv ser man igenom dessa förvärv och knyter även fortsättningsvis an förvärvet i dessa fall till det senaste onerösa förvärvet. För onerösa förvärv från och med den 1 januari 1991 finns ingen möjlighet att tillämpa alternativregeln utan då gäller skattemässigt värde.

För småhusenheter föreslås ett nytt alternativvärde baserat på 71 procent av 2010 års taxeringsvärde. För hyreshusenheter är procentsatsen 83 procent, för industrienheter 100 % och för lantbruksenheter 85 procent om värdet avser annat än bostadsbyggnadsvärde eller tomtmarksvärde för privatbostadsfastighet.¹⁴

¹¹ Outnyttjat underskott, sparat positivt räntefördelningsbelopp, övergångspost, särskild post, 78 % av expansionsfond, inte varaktiga kapitaltillskott, vissa bokförda skatter och avgifter, avsättningar till periodiseringsfond och ersättningsfond samt framtida utgifter, bokfört värde på värdepapper och andra tillgångar som skattemässigt inte hör till näringsverksamheten, bokfört värde på skulder som skattemässigt inte ska räknas till näringsverksamheten, bokfört värde på skogskonto, skogsskadekonto och upphovsmannakonto, hälften av kontobehållningen för de tre kontona och bokfört värde på näringsfastigheter och skattemässigt värde på näringsfastigheter.

¹² Av de åtta punkterna verkar två i ökande riktning, punkterna 6 och 8, medan övriga sex verkar i sänkande riktning.

¹³ Den sparade räntefördelningen uppgick taxeringsår 2001 till 29,4 miljarder kr, taxeringsår 2007 till 82,4 miljarder kr och taxeringsår 2012 till 161,5 miljarder kr.

¹⁴ Om ett värdeminskingsavdrag etc. (t.ex. skogsavdrag) vid någon av 1999 - 2010 års taxeringar uppgår till minst 10 procent av anskaffningsutgiften beräknad som en andel av 2010 års taxeringsvärde ska utgiften minskas med värdeminskingsavdragets belopp för varje sådant år. Utöver vad som nu sagts ska hänsyn inte tas till utgifter och avdrag som avser tiden före år 2010.

Generationsskifte och byte av företagsform

Det är viktigt att generationsskiften kan genomföras utan att hindras av skatteregler. Detta medför ett behov av att kunna överföra både möjligheter till kapitalbeskattning och företagssparande.

När det gäller överföring av sparad räntefördelning kvarstår dagens regler, förutom redaktionella ändringar, i princip oförändrade. För att inte omotiverade inlåsnings effekter ska uppstå ska företagsfonden också kunna överföras vid generationsskiften. Utredningens förslag baseras på de regler som idag gäller för överföring av periodiseringsfond vid generationsskifte. Detta är ett bra och nödvändigt förslag.

Om en verksamhetsgren överläts begränsas dock övertagandet av förhållandet mellan överförda och inte överförda reallgångar.

Utredningen konstaterar att många företagare börjar bedriva näringsverksamhet som enskilda näringsidkare och när verksamheten växer önskar vissa övergå till att bedriva verksamheten i ett aktiebolag. Detta är en naturlig utveckling.

Regler som medför ett enkelt byte av företagsform blir givetvis än viktigare när man som i detta betänkande lämnar förslag som i vissa delar av förenklingsskäl minskar neutraliteten i beskattningen av olika företagsformer. Enligt skattebyråns uppfattning borde därför utredningen ytterligare utrett möjligheterna att undanröja kvarvarande hinder för övergång från enskild näringsverksamhet till aktiebolag. På så sätt hade näringsidkare som prioriterat de funktioner dagens regler fyller kunnat ges ökad möjlighet att övergå till aktiebolag, som även fortsättningsvis erbjuder dessa funktioner.

Nu nöjer sig utredningen med att föreslå regler om överföring av företagsfond. En nyhet är att det ska vara möjligt att under vissa förutsättningar föra över sparad räntefördelningsbelopp till ett aktiebolag där den omvandlas till sparad utdelningsutrymme.

Detta är sannolikt i praktiken ganska ointressant eftersom den faktiska skattebelastningen i bolagssektorn på kapitalinkomster i form av utdelningar är högre än vad som gäller för räntefördelning. Den upplyste företagaren försöker nog istället att överföra tillgångar till aktiebolaget för ett pris överstigande skattemässigt värde. Om inte vederlaget överstiger marknadspris accepteras transaktionen skattemässigt och ger en beskattningsbar vinst i den enskilda näringsverksamheten som enkelbeskattas med 30 % genom räntefördelning. Vinstmedlen kan sedan föras över till aktiebolaget på så sätt att investeringsavdrag erhålls. Detta ger i sin tur en skattereduktion på 15 % och en billig finansiering av det framtida aktiekapitalet. Sett ur den ursprungliga vinstens synvinkel utgör skattereduktionen 10,5 %¹⁵, vilket medför en total beskattning på 19,5 %.

Vid ombildning från enskild näringsverksamhet föreslås att företagsfonden ska upphöra utan beskattning och en avsättning till periodiseringsfond görs i aktiebolaget med ett belopp motsvarande företagsfonden. Även här konstrueras reglerna efter dagens överlåtelseregler för periodiseringsfond.

Dagens regler har lett till ett problem för den som vill byta företagsform om denne har ett hyreshus eller en skogsfastighet som inte är förknippad med "huvudrörelsen". Det går då inte att föra över

¹⁵ De ursprungliga 100 beskattas med 30 och 70 kan därmed skjutas in till aktiebolaget. De 70 ger en skattereduktion på 15 %, dvs. 10,5.

varken periodiseringsfond eller expansionsfond till bolaget om fastigheterna är tänkta att behållas privat. Därför föreslås en överföringsmöjlighet även när en verksamhetsgren eller en ideell andel av verksamheten eller en verksamhetsgren förs över till ett aktiebolag. Ett bra förslag.

3. Förenklingar i de generella reglerna i inkomstslaget näringsverksamhet

Gränsen för när en enskild näringsidkare som upprättar förenklat årsbokslut inte behöver ta upp något värde på lagertillgångarna föreslås ändrad från dagens 5 000 kr till ett halvt prisbasbelopp.

För att undvika "eviga" avskrivningar av inventarier finns idag en reglering för de enskilda näringsidkare som upprättar ett förenklat årsbokslut som öppnar för värdeminskningssavdrag med hela det kvarvarande avskrivningsunderlaget när detta är lågt. Dagens beloppsgräns på 5 000 kr föreslås nu höjd till ett halvt prisbasbelopp.

Med inventarier av mindre värde avses för en näringsidkare idag ett inventarium med ett anskaffningsvärde som exklusive mervärdesskatt understiger ett halvt prisbasbelopp. Det bör särskilt noteras att dagens regel är generell och gäller alla företag. Utredningen föreslår nu en höjning till ett prisbasbelopp för de enskilda näringsidkare som upprättar ett förenklat årsbokslut. Förslaget innebär att man i fortsättningen kommer att ha gränsen ett halvt prisbasbelopp för de som tillämpar allmänna regler och ett prisbasbelopp för de enskilda näringsidkare som tillämpar förenklat årsbokslut. En konstig ordning kan man tycka att de minsta företagen får störst direktavdrag, å andra sidan har de större företagen störst möjligheter att "hålla reda på rätt siffror". Åtskillnaden kommenteras med att beloppet borde höjas för de minsta företagen för att ytterligare förenkla administrationen för dem och vidare anges att för aktiebolag är redovisningsreglerna i allt väsentligt harmoniserade inom EU.

4. Aktiv och passiv näringsverksamhet

Enskilt bedriven näringsverksamhet indelas i aktiv och passiv näringsverksamhet. Med aktiv näringsverksamhet avses en näringsverksamhet i vilken den som är skattskyldig för verksamheten har arbetat i inte oväsentlig omfattning.¹⁶

Vid tolkningen brukar man hänvisa till ett uttalande i förarbetena (prop. 1989/90:110 del 1 s. 646) vari anges att kravet på aktivitet i normalfallet innebär att den skattskyldige ska ha ägnat sysslorna i verksamheten minst en tredjedel av den tid som åtgår för en vanlig anställning på heltid. Detta brukar tolkas som ett krav på 500 - 600 timmar per helår. I vissa fall ska kravet jämkas och en person som bedriver näringsverksamhet som i huvudsak baseras på egen arbetskraft anses regelmässigt uppfylla aktivitetskravet. Om verksamheten däremot har en betydande balansomslutning, t.ex. i form av näringsfastigheter, gäller huvudregelns krav på en tredjedels arbete.

Detta förarbetsuttalande har som utredningen konstaterar bekräftats i praxis, RÅ 2002 ref. 15. I domen uttalade HFD att verksamhet där en näringsidkare lägger ned en stor del av sin arbetskraft alltid måste betecknas som aktiv. Likaså är en mindre verksamhet vars avkastning helt eller till allt övervägande del närmast kan ses som ersättning för arbete alltid aktiv oavsett omfattningen. Detta exemplifieras med konsult, skribent eller hantverkare. När det gäller verksamheter som baseras på tillgångar och som närmast har karaktären av förmögenhetsförvaltning, t.ex. innehav av

¹⁶ 2 kap. 23 § IL.

utarrenderade jordbruksfastigheter eller av hyresfastigheter eller skogsfastigheter vilkas skötsel omhändertas av annan är dessa att se som passivt bedrivna. *"Om däremot den skattskyldige i ett jord- eller skogsbruk utför allt det arbete som krävs får denna arbetsinsats anses ha sådan betydelse för avkastningen att det förhållandet att verksamheten är av mindre omfattning och att arbetsinsatsen därför bli begränsad inte hindrar att verksamheten bedöms utgöra aktiv näringsverksamhet."*

Utredningen konstaterar att det kvarstår viss osäkerhet om näringsverksamheter som i princip uteslutande baseras på den egna arbetsinsatsen är att betrakta som aktiva i fall då insatserna är mindre än en tredjedel av en heltidsanställning. Därför föreslås i förtydligande syfte att om den skattskyldige uteslutande eller så gott som uteslutande själv utfört allt arbete i näringsverksamheten ska den alltid anses som aktiv om det inte finns särskilda skäl. Med uteslutande eller så gott som uteslutande avses minst 95 procent. Det innebär att det inte uppställs ett absolut krav på att allt arbete ska ha utförts av näringsidkaren själv. *"En materiellt riktig bedömning av aktiv näringsverksamhet bör tillåta att visst väl avgränsat och med näringsverksamheten förknippat arbete som kräver särskilda yrkeskunskaper utförs av annan."*

Kopplingen till särskilda skäl tar sikte på verksamheter av förmögenhetsförvaltande karaktär. Dessa blir inte aktiva bara för att ägaren lägger ned en liten förvaltande och administrativ aktivitet. Som exempel nämns utarrendering av en jordbruksfastighet.

5. Terminer och optioner i näringsverksamheten

Av förarbetena till Inkomstskattelagen framgår att avsikten är att den gränsdragning för enskilda näringsidkare mellan inkomstlagen näringsverksamhet och kapital som gällde enligt tidigare lagstiftning skulle behållas vid införandet av IL. Detta har bekräftats av HFD i bl.a. RÅ 2010 not 107.

Gällande rätt får till följd att även vinster och förluster på derivatinstrument som används av en enskild näringsidkare i näringsverksamheten, t.ex. för att säkra försäljningspriset på råvaror, valutakurser eller räntenivåer beskattas i inkomstlaget kapital. Utredningen anser att denna ordning på goda grunder kan ifrågasättas och dessutom oftast leder till för låg beskattning eftersom hävstångseffekten i derivatinstrumenten förstärks. Den gör det dessutom svårare för den enskilde näringsidkaren att överblicka skattekonsekvenserna av den derivathandel som görs i näringsverksamheten.

Mot denna bakgrund föreslår utredningen att en termin eller option som är lämpad för allmän omsättning ska räknas till näringsverksamheten under förutsättning att terminen eller optionen hänförs till tillgångar eller skulder i näringsverksamheten.

6. Skogsbeskattning m.m.

För att förenkla skattesystemet har beloppsgränser som undantar småbelopp införts vid beskattningen av marköverföringar, allframtidssupplåtelser samt för delägarbeskattade samfälligheter. Beloppsgränserna har inte höjts på många år och har därmed minskat i värde på grund av försämringar i penningvärdet. Utredningen anser att det av förenklingskäl kan vara

motiverat att återställa penningvärdet och för att öka förenklingsvinsterna ändras lagtekniken till en skattefrihetsgräns i stället för de nuvarande grund- och schablonavdragen.¹⁷

Kapitalvinster vid marköverföringar m.m. enligt FBL ska idag bara tas upp om den kontanta ersättningen överstiger 5 000 kr.¹⁸ Utredningen föreslår en höjning till 35 000 kr. Engångsersättningar vid allframtidsupplåtelser beskattas som avyttring av fastighet. Idag finns en möjlighet att beräkna omkostnadsbeloppet till 5 000 kr.¹⁹ Utredningens förslag innebär att kapitalvinster vid allframtidsupplåtelser bara ska tas upp om engångsersättningen överstiger 10 000 kr. Delägarbeskattade samfälligheter har idag regler om grundavdrag på 600 kr för delägarna. Det föreslås därför att intäkter och kostnader i en delägarbeskattad samfällighet bara ska tas upp om nettobeloppet eller avkastningen överstiger 1 500 kr.²⁰

Vid bestämning av takten på utnyttjande av skogsavdrag finns bestämmelser om s.k. rationaliseringsförvärv. För ett förvärv som medför en förbättrad brukningsenhet²¹ blir effekten att skogsavdraget kan erhållas snabbare. Mot bakgrund av en utvärdering av skogsavdragsreglerna gjord av Skatteutskottet²², diskussioner i Jordförvärvsutredningen²³ samt en hemställan från Lantbrukarnas Riksförbund²⁴ om ett miljöanpassat skogsavdrag anser utredningen att det finns anledning att överväga att förändra det nuvarande regelverket i riktning mot vad som gäller vid rationaliseringsförvärv.

Utredningen föreslår därför att dagens regler för rationaliseringsförvärv görs generellt tillämpliga för förvärvsåret och de fem följande beskattningssåren.

"Förenklingsvinster uppnås då bl.a. genom att tolkningen av begreppet rationaliseringsförvärv inte längre får en betydelse för reglerna om skogsavdrag. Vidare tillgodoses naturvårdens krav på mer miljöanpassade avverkningar. ... Förslaget medför ökade möjligheter för skogsägaren att bedriva ett långsiktigt skogsbruk. Den tidigarelagda avverkning som dagens regler vid förvärv som inte är rationaliseringsförvärv medför, leder till att tillväxt förloras vilket i sin tur långsiktigt medför mindre intäkter."

Som en konsekvens av förslaget och av förenklingskäl tas möjligheten i dagens ordning om att få skogsavdrag baserat även på övriga utgifter med anledning av förvärvet som t.ex. lagfartskostnader bort.

För att förenkla reglerna om avdrag för lantmäteriförrättningsutgifter för omarrondering²⁵ föreslår utredningen att direktavdrag alltid ska få göras. Det behöver således inte längre visas att omarronderingen utgör ett rationaliseringsförvärv.

¹⁷ Bytet av teknik innebär att passerar skattefrihetsgränsen blir hela beloppet skattepliktigt till skillnad från grund- och schablonavdrag som medför beskattning av belopp som överstiger beloppsgränsen.

¹⁸ Se 45 kap. 5 § IL.

¹⁹ Se 45 kap. 24 § IL.

²⁰ Se 15 kap. 10 § IL, 39 kap. 26 § IL och 42 kap. 29 § IL.

²¹ Se prop. 1978/79:204 s. 57.

²² Skatteutskottets uppföljning publicerades 2008 i rapporten 2007/08:RFR13.

²³ SOU 2001:38 s. 93f.

²⁴ Skrivelse till regeringen den 15 december 2008.

²⁵ Se 16 kap. 20 a § IL.

7. Kapitalvinstbeskattning och återföring

Det så kallade stickåret används för att underlätta vinstberäkningar vid försäljningar av fastigheter som innehafts under lång tid och ger möjlighet att schablonmässigt uppskatta både anskaffningsår och anskaffningskostnad. Den gällande regeln är kopplad till en beräkning av anskaffningsvärdet till 150 procent av 1952 års taxeringsvärde och infördes i samband med 1976 års s.k. "reavinstreform". Rent tekniskt anses fastigheten anskaffad den 1 januari 1952 vilket innebär att hänsyn inte ska tas till utgifter och avdrag som avser tiden före år 1952. Detta innebär också att återföring inte ska ske för avdrag som medgivits före 1952.

"Utredningen konstaterar att det råder bred enighet om att ett framflyttat stickår medför stora förenklingsvinster för såväl de skattskyldiga som myndigheterna. Det ligger i sakens natur att ett stickår bör med regelbundna mellanrum flyttas framåt. ... Allmänt sett blir de praktiska skälen för en framflyttning också allt tyngre ju längre tiden går. ... Statsfinansiella skäl kan med andra ord inte generellt anses utgöra övervägande skäl mot ett framflyttat stickår. Däremot bör förslaget utformas så att det inte medför något skattebortfall. Sammantaget finner utredningen övervägande förenklings skäl i nuläget tala för ett framflyttat stickår."

Enligt utredningens mening bör man eftersträva en reglering med ett gemensamt stickår för alla slag av fastigheter. Beträffande lantbruksenhet kan den klassificeras som näringsfastighet och delvis som privatbostadsfastighet om den är bebyggd med ett småhus för en eller två familjer. Vidare kan den givetvis ändra karaktär.

Utredningen föreslår därför att en fastighet som förvärvats före år 1996 ska anses förvärvad den 1 januari 1996. Om 1996 års taxeringsvärde används utan justering blir förslaget enligt utredningens beräkningar statsfinansiellt neutralt. Som anskaffningsutgift föreslås därför 100 procent av fastighetens taxeringsvärde för år 1996. Ersättningen vid förvärvet får dock användas som anskaffningsutgift om den överstiger 100 procent av taxeringsvärdet för år 1996.²⁶

Vid beräkningen av anskaffningsutgiften ska hänsyn inte tas till utgifter och avdrag som avser tiden före år 1996 och värdeminskningsskatt med flera avdrag ska inte återföras till den del de avser tid före år 1996. Enligt min uppfattning ger utredningens förslag en stor förenklingsvinst.

Utredningen föreslår vidare förenklade schabloner vid återföring av skogsavdrag och förtydligar lagregleringen när det gäller återföring av skogsavdrag m.m. vid marköverföringar enligt FBL och vid avyttring av ideell andel av en skogsfastighet.

För återföring av skogsavdrag föreslås en återföring i de fall flera fastigheter innehafts baserad på antal hektar produktiv skogsmark man avyttrat i förhållande till det totala antalet hektar produktiv skogsmark före avyttringen. Vid marköverföringar förtydligas att återföring endast ska ske för den som avyttrat fastighet på sådant sätt att kapitalvinst ska beskattas och då utifrån förhållandet mellan kontant ersättning och sammanlagd ersättning (dvs. inklusive markersättningen). Samma teknik således som vid kapitalvinstbeskattningen. Vid avyttring av ideell andel av en skogsfastighet ska återföringen ske med utgångspunkt från andelstalet.

8. Ikraftträdande- och övergångsregler

²⁶ En ordning som också gäller i dagens reglering, 45 kap. 28 § IL.

Det föreslagna "nya skattesystemet" föreslås träda i kraft den 1 januari 2016. Som huvudregel föreslås de nya bestämmelserna tillämpas första gången för beskattningsår som påbörjas efter den 31 december 2015. För beskattningsår som påbörjats tidigare föreslås äldre bestämmelser fortfarande tillämpas. För den som påbörjar sin näringsverksamhet andra halvåret 2015 och förlänger till siste december 2016 är beskattningsåret räkenskapsåret. Den som t.ex. har räkenskapsåret 1/8 2015 - 31/12 2016 ska då tillämpa dagens regler även "taxeringsår" 2017 medan den som tillämpar kalenderåret 2016 ska tillämpa de nya reglerna vid samma "taxering".

För de näringsidkare där möjligheterna till avdrag till periodiseringsfond slopas föreslås redan avsatta medel till periodiseringsfond återföras till beskattning enligt de regler som gäller i dag.²⁷ Samma teknik används för befintliga insättningar på skogskonto, skogsskadekonto och upphovsmannakonto.

Expansionsfonden upphör automatiskt och ersätts genom en tvingande lagreglering av en företagsfond som uppgår till sextio procent av expansionsfonden. Någon återföring till beskattning av expansionsfonden ska inte göras vilket innebär att de fyrtio procenten inte beskattas. Å andra sidan ska inte den redan inbetalda expansionsfondsskatten återbetalas. Detta ger en beskattning på 55 %, vilket innebär att de som ligger under brytpunkten får en relativt hög beskattning²⁸ och det fåtal med hög inkomst får en lägre beskattning.²⁹

Till den del näringsidkarens nya kapitalunderlag inte tillåter en företagsfond som uppgår till de sextio procenten av expansionsfonden återförs denna till beskattning som en del av den fördelningsbara inkomsten.

²⁷ Detta innebär för periodiseringsfonden senast det sjätte beskattningsåret efter det beskattningsår då avdraget gjordes.

²⁸ Det gör de flesta som då har en marginalbeskattning inklusive egenavgifter på 40 - 48 %. Detta talar för en "omvandlingsprocent" som är lägre. Vid 55 % istället för 60 % är skatteeffekten nästan 49 procent och vid 50 % är den 44 %.

²⁹ Marginalbeskattningen för de över brytpunkten är ju ca 62 - 63 % respektive 66 - 68 %.